

Pred 4, 1-12 – zin in het leven 4
Votum/groet; Ps 95: 1-3; gebed; LB 997 (kyrie); lezen Pred 4, 1-12; preek; ZG 199; gebed; LB 1010; collecte; Opw 167; zegen
Bergschenhoek 15.10.2023

Dia Ik zag eens een film, 'Into the Wild'. Een film gebaseerd op echte gebeurtenissen. Het verhaal gaat over een jonge jongen, die het gehad heeft met het burgerlijke, opgesloten leven in de maatschappij, en op weg gaat naar Alaska om daar in de wildernis te gaan wonen. De eerste tijd bevalt het hem prima, helemaal alleen en op zichzelf. Maar het leven wordt harder en grimmiger. Per ongeluk eet de jongen een keer een giftige plant. En het wordt hem fataal. Moederziel alleen sterft hij in de wildernis van Alaska. Als hij wordt gevonden ligt naast hem zijn dagboek. De laatste zin die hij schreef was: 'Happiness only real when shared'. Geluk is alleen maar echt als je het kunt delen.

Kun je gelukkig zijn op jezelf? Prediker raakt het onderwerp 'relaties' aan. Hij vraagt zich af: Waar zijn relaties goed voor?

Alleen zijn bevredigt niet **dia**

Hoe leuk is het om alleen te genieten? Je gaat een dagje naar een pretpark met je vrienden. Hartstikke leuk. Samen in de Python, de Falcon of de Mad Mill. Gillend en krijsend laat je je rondtollen of vallen in de diepte. Lachend kom je er weer uit.

Je kunt ook alleen gaan. Zelfde ritjes, zelfde attracties. Maar nu, alleen in het stoeltje, alleen erin en er weer uit. Lekker rustig. Maar je hebt niet de lol van samen zijn, met elkaar kotsmisselijk worden. Samen is leuker dan alleen.

Toch ziet Prediker iemand die helemaal alleen is. Hij heeft geen zoon en geen broer. Hij werkt zich een slag in de rondte. Het gaat hem goed en hij krijgt steeds meer succes. Hij wordt rijker en rijker. Maar, zegt Prediker, hij is helemaal alleen: '*Voor wie beult hij zich af en ontzegt hij zich de genoegens van het leven?*' De man leeft en werkt alleen maar voor zichzelf. Voor Prediker een voorbeeld van zinloosheid. '*Enkel leegte en een trieste zaak*', zegt hij.

Misschien herken je dit niet meteen bij jezelf. Helemaal opgaan in alleen maar werk, carrière. Prediker zet de dingen even scherp neer. Dat hoort bij zijn stijl. Maar uit de lucht gegrepen is het niet. Je komt hem tegen, deze persoon. Springlevend. Hij zit overal. Je ziet hem in mensen om je heen, en als je eerlijk kijkt misschien ook wel in jezelf.

Druk zijn met je zelf. Bezig zijn met je eigen leven. Hard werken. Je de genoegens van het leven ontzeggen. Omdat er steeds iets moet worden gedaan, je wilt die order binnenhalen, je wil graag een goede beoordeling krijgen of een mooie winst halen.

We leven in een tijd van individualisme, wordt gezegd. De tijd van nadruk op je eigen leven, jezelf ontplooiën, vrij zijn en autonoom, je eigen geluk en gemak eerst. Me, myself and I – de heilige drieënheid van vandaag. Het universum draait om jou. Ik heb niemand nodig. net als die persoon die Prediker beschrijft.

Het levert best wel wat op. Winst, succes, groei. Maar uiteindelijk laat het je alleen achter, zegt Prediker. Het maakt niet gelukkig. Het is een luchtballon. Dat individualisme van ons – het leidt tot onverbondenheid en eenzaamheid. In 2022 gaf 49% van de mensen van 18 jaar en ouder in Nederland aan eenzaamheid te ervaren. Daarvan was 34% matig eenzaam en 14% sterk eenzaam¹. Dat is niet niks. Een leegte en een trieste zaak, zou Prediker zeggen. Alleen zijn bevredigt niet.

Twee zijn beter dan één **dia**

Voor de verandering is Prediker een keer positief. Twee zijn beter dan één. *‘Je kunt beter met z’n tweeën zijn dan alleen’*. Daar kom je verder mee in het leven. *‘Want samen zwoegen loont’*.

---

¹ Bron: <https://www.vzinfo.nl/eenzaamheid/leeftijd-en-geslacht>.

Wat Prediker hier zegt, wordt vaak betrokken op het huwelijk. Die twee, dat zijn dan man en vrouw, die vanaf nu niet meer alleen maar samen door het leven gaan. Maar dat is niet zo. Het gaat over alle relaties in het leven. Ook een huwelijk dus, maar zeker niet alleen. Ook als je single bent, zijn er mensen om je heen, collega's, vrienden, familie. Het geldt voor al het menselijk samenleven. Twee zijn beter dan één.

De uitleg die Prediker geeft wijst op een zakelijk partnerschap. Samen met je compagnon de hort op om je producten te verkopen. Dat loont. Onderweg kun je elkaar helpen. Als je valt in een diepe kloof, dan is die ander er om je eruit te halen. De nachten kunnen koud zijn. Dan kun je elkaar warm houden met je lichaam, als je slaapt in het open veld. Je kunt elkaar ook verdedigen als er gevaar dreigt. Samen sta je sterker. Met z'n tweeën hou je stand. *'Je kunt beter met z'n tweeën zijn dan alleen'*.

Wat Prediker hier zegt heeft diepe wortels. Het gaat terug op God en hoe Hij de mensen heeft bedoeld. *'Het is niet goed dat de mens alleen is'*, zei God al meteen toen Hij de mens had gemaakt. Wij mensen hebben iemand naast ons nodig. Wij zijn relationele wezens, beetje moeilijk gezegd. *'Made for love'*. Zo heeft God ons gemaakt. Niemand kan leven zonder een ander.

En wat het nog dieper maakt: het verwijst ook nog eens naar God zelf. God is in zichzelf een relatie: Vader, Zoon en Geest. De meest diepe en liefdevolle relatie die er is. Iets ervan mogen jij en ik dus weerspiegelen. We lijken op God, als we met elkaar samenleven. Denk je dat eens in. Ons samenleven weerspiegelt God.

Nou ja, misschien haak je hierbij een beetje af. Als je maar meeneemt: God heeft jou en mij gemaakt voor relaties. De mens is niet eenzaam, maar tweezaam. You, me and us – in plaats van me, myself and I.

En drie is zelfs nog beter. *'Een koord dat uit drie strengen is gevlochten, is niet snel stuk te trekken'*. Het drievoudige snoer. Daar wordt van alles in gelezen. Man, vrouw, God. Alweer dat huwelijk. Of geloof, hoop en liefde. Allemaal niet wat Prediker wilde zeggen. Nee hoor, gewoon als een soort samenvatting met een kleine aanvulling erbij. Eén is een trieste zaak, twee is beter dan één en drie is nog beter.

Maar het gaat vaak fout **dia**

Mooie woorden! Misschien zeg je meteen: ja, inderdaad. Twee zijn beter dan één. Een gelukkig huwelijk. Een hechte band met je kind. Dat oude stel al 70 jaar samen en nog steeds spat de liefde er vanaf. Een soulmate, een vriend, een maatje die je hebt.

Maar het is niet het hele verhaal, toch? Relaties kunnen ook een bron zijn van enorm verdriet, pijn, verwoesting. Daar hoef je niet ver weg voor te kijken. Relaties kunnen breken. Tussen ouders en kinderen. Tussen man en vrouw. Tussen vrienden, tussen gemeenteleden. Relaties kunnen ongezond zijn. Te grote verwachtingen, teveel afhankelijkheid. Ze kunnen ongelijkwaardig zijn. Relaties kunnen vol zijn met misbruik en mishandeling. Waarom doet Prediker daar niks mee?

Nou, Prediker weet heel goed hoe fout het kan gaan. Daar begint het hoofdstuk mee. *'Ik zag de tranen van de onderdrukten en er was niemand die hen bijstond'*. Dat zie je meteen voor je. Onderdrukking. Geweld. Machtsmisbruik. Mensen gaan elkaar doden. Oekraïne, Israël, en waar maar ook, kijk waar haat toe kan leiden. Al die doden en al dat bloed. Een eindeloze spiraal van geweld.

Afgunst noemt Prediker ook. *'Alles wat een mens bereikt is het resultaat van zijn afgunst op een ander'*. Ook niet zo ver weg. Je laten leiden door jaloezie, door rivaliteit, willen hebben wat de ander heeft, de ander als concurrent – dat is wat je drijft.

Geen mooi plaatje. De mens is de mens tot wolf, is een uitspraak². Iemand schreef een boek: Samen is twee keer alleen³. Een filosoof zei: De hel, dat is de ander⁴. Relaties worden bedorven. God weerspiegelen? Het gaat helemaal kapot. Lees maar na in Genesis. Waar begon de ellende mee? Toen Adam en Eva God gingen wantrouwen. Ze aten van de boom en het eerste dat gebeurde was dat ze

---

² Homo homini lupus.

³A. den Doolaard.

⁴ Jan Paul Sartre.

ontdekten dat ze naakt waren en zich voor elkaar gingen schamen. Weg paradijs. Er komt een vloek te liggen over relaties. 'Je zult je man begeren en hij zal over je heersen', krijgt Eva te horen. Relaties komen in het teken te staan van macht, van willen heersen en overheerst worden. Het is het succesverhaal van de zondeval. Ook Prediker sluit er de ogen niet voor: Twee zijn beter dan één, zeker, maar het gaat vaak fout.

Het kan ook anders **dia**

Maar toch houdt Prediker vol in de wereld waarin hij leeft: Twee zijn beter dan één. Ook al gaat het vaak fout. Maar hoe komt dat dan?

Ik zal eerlijk zeggen: ik ga nu een beetje verder dan Prediker gaat. Prediker zegt alleen: twee zijn beter dan één. Hij zegt er niet bij waarom je dat toch nog kunt zeggen in onze vergiftigde wereld. Maar als je de hele Bijbel erbij haalt, dan is er meer te zeggen. Het heeft alles te maken met God, die zich niet heeft neergelegd bij de kapotte relaties.

Adam, waar ben je, riep God in het paradijs. Je hoort het verdriet in zijn stem. Maar Adam verstopt zich. De relatie is vergiftigd. Einde verhaal? Nee, want God zoekt de mens op. Gaat in gesprek. Zoekt contact. Sluit verbonden – een hechte vorm van relatie is dat. God doet alles om de relatie met mensen te herstellen. Uiteindelijk betaalt Hij de ultieme prijs. Het leven van Jezus. Jezus wordt door God alleen gelaten, moederziel alleen, in de hel van het kruis. Om het 'samen met God' mogelijk te maken. Dat is het verhaal van de Bijbel. Het gaat door. God herstelt wat verloren is gegaan.

En daar, aan het kruis, verbindt Jezus op een nieuwe manier mensen aan elkaar. Kijk, hier is je zoon, zegt Hij tegen zijn moeder. Hier is je moeder, zegt Hij tegen zijn vriend Johannes. Met zijn laatste adem blaast Jezus onze relaties nieuw leven in. Het kan toch. Het kan anders. Voorbij de haat, de strijd en de onverzoenlijkheid komen.

Een nieuwe kans voor relaties. Door Jezus. Verder dan het ooit ging. Je zag het in de kerk die ontstond. Alle grenzen en muren weg dankzij Jezus. Joden en Grieken,

mannen en vrouwen, slaven en heren, rijken en armen. En vandaag, hoe mooi zou het zijn: Russen en Oekraïners, Israëli's en Palestijnen, katholiek en protestant, homo's en hetero's, blank en bruin, kolonisten en tot slaaf gemaakten. Soms zie je er al iets van. Toenadering. Een klein beetje 'twee zijn beter dan één'. Soms moet er nog heel veel voor gebeuren. Maar het kan, zei de Duitse verzetspredikant Dietrich Bonhoeffer, als je via Jezus naar de ander kijkt. En hij zei dat in de tijd van de Tweede Wereldoorlog, de tijd van haat, racisme en concentratiekampen.

Via Jezus naar de ander. Overal en altijd. In welke relatie dan ook. Via Jezus kijken naar je kind, je man, je vrouw, die vervelende baas, en die zeurende collega, en zelfs die geradicaliseerde jongere. Als de relatie hecht en goed is, dan is het makkelijk. Maar het kan ook als de relatie moeizaam en gebroken is. Dan wordt het spannend. Via Jezus naar de ander. Misschien dat het niet terug komt: twee zijn beter dan één. Maar dan toch, een beetje return to paradise. Voorbij individualisme komen. De strijdbijl begraven. De vooroordelen weg. Toch een soort van samen. Een glimp van 'twee zijn beter dan één'.

Ach, kun je zeggen, te mooi om waar te zijn, bestaat niet, zal nooit gebeuren. Misschien is dat zo. Maar geef de hoop niet op. Dat doet God ook niet. Als jij en ik er niet mee beginnen – via Jezus naar de ander – hoe kan het dan ooit anders worden? Dus begin er maar mee, hier en nu in de wereld van vandaag. Dan heb je veel om te laten zien...

Amen